



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

KNO-4101-08-04/2011
P/11/070

Warszawa, dnia 16 kwietnia 2012 r.

Pan
Prof. dr hab. inż. Józef Dubiński
Naczelnny Dyrektor
Głównego Instytutu Górnicztwa
w Katowicach

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2012 r., poz. 82, ze zm.), zwanej dalej ustawą o NIK, Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego skontrolował w Głównym Instytucie Górnicztwa w Katowicach (*Instytut, GIG*) wykorzystanie środków publicznych na naukę w latach 2009 – 2011.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 16 marca 2012 r., na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuję Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzenia nieprawidłowości, skontrolowaną działalność Instytutu.

Formułując pozytywną ocenę NIK uwzględniła w szczególności: prawidłowe wykorzystanie środków na realizację projektów i działalność statutową, znaczący udział w działalności badawczej projektów finansowanych ze środków z budżetu Unii Europejskiej i innych źródeł zagranicznych, aktywną działalność naukową i rozwijanie potencjału badawczego, rozwijanie współpracy naukowej z zagranicznymi i krajowymi jednostkami naukowymi, opracowanie *Planu Strategicznego* określającego misję, wizję i 10 strategicznych priorytetów, stosowanie tzw. *dobrych praktyk* w zakresie zarządzania i planowania działalności statutowej poprzez wprowadzony Zintegrowany System Zarządzania obejmujący realizację strategicznych celów długookresowych działalności naukowo-badawczej, wzrost uczestnictwa w sieciach naukowych (z trzech w 2007 r. do sześciu w latach 2008-2011) oraz konsorcjach naukowo-przemysłowych (z sześciu w latach 2008-2009 do 16 w 2011 r.), organizację czterech międzynarodowych i 36 krajowych konferencji naukowych, uzyskanie 32 nagród i wyróżnień za

praktyczne zastosowanie prac badawczo-rozwojowych (w latach 2007-2011), a także skuteczne działania na rzecz komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych oraz uzyskiwanie wysokich przychodów z tego tytułu.

W latach 2009-2011 Instytut otrzymał z budżetu państwa środki finansowe na naukę w łącznej wysokości 81.462,7 tys. zł, tj. odpowiednio: 26.461,8 tys. zł, 25.838,5 tys. zł, 29.162,4 tys. zł (co stanowiło 23,4 %, 21,3%, 21,7% ogółu przychodów), w tym na realizację projektów: badawczych – 3.131,3 tys. zł w 2009 r., 2.688 tys. zł w 2010 r., 1.903,2 tys. zł w 2011 r., strategicznych – 1.834,8 tys. zł w 2010 r., 6.452 tys. zł w 2011 r., rozwojowych – 2.218,5 tys. zł w 2009 r., 1.810 tys. zł w 2010 r., 2.233,9 tys. zł w 2011 r., celowych – 1.008 tys. zł w 2009 r., 778,1 tys. zł w 2010 r., 216,4 tys. zł w 2011 r. Na podstawową działalność statutową Instytut pozyskał i wykorzystał środki w łącznej wysokości 46.580,8 tys. zł, z tego 17.357,2 tys. zł w 2009 r., 14.455,4 tys. zł w 2010 r. i 14.768,2 tys. zł w 2011 r., na badania wspólne sieci naukowej 34,4 tys. zł (2009 r.), na prowadzenie branżowego punktu kontaktowego VII Programu Ramowego UE 40 tys. zł (2011 r.).

Ponadto Instytut pozyskał środki z Unii Europejskiej w łącznej wysokości 33.238 tys. zł (4.437,9 tys. zł w 2009 r., 13.974,9 tys. zł w 2010 r. i 14.825,2 tys. zł w 2011 r.), w tym: 20.372,4 tys. zł z funduszy strukturalnych, a 12.865,6 tys. zł z programów ramowych i innych programów UE. Instytut pozyskał również środki pozabudżetowe w łącznej wysokości 253.749,7 tys. zł, w tym: w 2009 r. 82.285,8 tys. zł, w 2010 r. 81.421,5 tys. zł, w 2011 r. 90.042,4 tys. zł, co stanowiło odpowiednio: 72,7%, 67,2%, 67,2% przychodów ogółem.

W latach 2009-2011 Instytut uzyskał dodatni wynik finansowy na działalności (zysk netto), odpowiednio: 5.429,5 tys. zł, 7.025,6 tys. zł, 8.802,4 tys. zł. Pomimo wzrostu w ww. okresie wykorzystania środków na naukę oraz przychodów ogółem, udział środków na naukę w 2010 r. i 2011 r. zmniejszył się (odpowiednio do: 21,3 i 21,8%) w stosunku do 2009 r. (23,4%). Wysokość przychodów ze sprzedaży wyników badań na jednego pracownika prowadzącego badania naukowe w 2009 r. wynosiła 208,1 tys. zł, w 2010 r. – 214,3 tys. zł, w 2011 r. – 213,3 tys. zł, co w stosunku do 2007 r. (157,4 tys. zł) stanowiło zdecydowany wzrost, a do 2008 r. nieznaczny spadek (216,3 tys. zł).

Instytut w latach 2009-2011 (według stanu na dzień 31 grudnia) zatrudniał ogółem odpowiednio: 557, 573, 588 pracowników, w tym 96, 107, 111 pracowników naukowych oraz 23, 22, 26 pracowników badawczo-technicznych.

W latach 2009-2011 zakończono i rozliczono ogółem 18 projektów badawczych (dziewięć własnych, sześć zamawianych, trzy promotorskie), cztery rozwojowe, 14 celowych, jeden międzynarodowy niewspółfinansowany oraz osiem z funduszy strukturalnych. W ramach podstawowej działalności statutowej GIG zrealizował ogółem 312 zadania w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych (2009 r. - 95; 2010 r. - 108 w, 2011 r. - 109), 98 zadań wspomagających badania (2009 r. - 36, 2010 r. - 36, 2011 r. - 26) oraz jedno zadanie badań wspólnych sieci naukowej.

Instytut uzyskał pierwszą kategorię w ocenie parametrycznej jednostek naukowych przeprowadzonej w 2010 r. Liczba cytowań publikacji pracowników jednostki (*Science Citation Index*) w latach 2007-2009 r.

wynosząca odpowiednio: 9, 15, 16, w latach 2010-2011 uległa zdecydowanemu wzrostowi do odpowiednio: 85 i 82 (0,72 - 0,67 cytowań na jednego pracownika). Instytut charakteryzował się również wysokim wskaźnikiem liczby pracowników, którzy w latach 2008-2010 opublikowali co najmniej jeden artykuł naukowy lub byli autorami monografii naukowej, wynoszącym średniorocznie 1,07 (publikacji dokonało odpowiednio: 121, 119, 145 pracowników) oraz porównywalną liczbą publikacji w latach 2007-2011 w czasopiśmie recenzowanych, wymienionych w wykazie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (odpowiednio: 194, 148, 175, 183, 164).

NIK zwraca uwagę na niską efektywność naukową Instytutu w zakresie publikacji w czasopiśmie o obliczonym współczynniku wpływu w danej dziedzinie nauki (*ISI Web of Science*) oraz w zakresie uzyskiwania nagród za działalność naukową. Wskaźnik liczby publikacji na jednego pracownika w latach 2007-2011 nie przekraczał 0,25 (0,25 w 2010 r.), natomiast wskaźnik liczby pracowników, którzy opublikowali co najmniej jeden artykuł naukowy z ww. listy w latach 2008-2010 stanowił średnio 0,21 (publikacji dokonało odpowiednio tylko: 26, 19, 30 na 123, 118, 118 zatrudnionych pracowników naukowych i badawczo-technicznych). Spośród 10 skontrolowanych projektów, zakończonych osiągnięciem celów badawczych, jedynie w trzech projektach dokonano publikacji w czasopiśmie wyróżnionych przez *Journal Citation Reports* (dwóch autorstwa i pięciu współautorstwa pracowników GIG). Potwierdza to również niewielka ilość uzyskanych w latach 2007-2011 nagród krajowych (jedynie sześć) i brak nagród międzynarodowych za działalność naukową.

Na pozytywną ocenę zasługują działania Instytutu w zakresie rozwoju kadry naukowej. GIG posiada uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora nauk technicznych i doktora habilitowanego nauk technicznych w dyscyplinie górnictwo i geologia inżynierska oraz dyscyplinie inżynieria środowiska. W latach 2009-2011 otwarto ogółem 23 przewody doktorskie (10 spoza GIG), dziewięć przewodów habilitacyjnych (jeden spoza GIG) oraz uzyskano 17 stopni naukowych doktora (siedem spoza GIG), siedem doktora habilitowanego (jeden spoza GIG) oraz wystąpiono o nadanie czterem osobom tytułu naukowego profesora. W ramach studiów doktoranckich (realizowanych w formie Śląskiego Środowiskowego Studium Doktoranckiego w porozumieniu z Politechniką Śląską w Gliwicach) w ww. okresie kształciło się odpowiednio: 54, 57 i 74 osoby. W Instytucie dokonywano oceny dorobku naukowego, badawczego i technicznego pracowników naukowych i pracowników badawczo-technicznych oraz zawierano umowy o zakazie konkurencji.

NIK pozytywnie ocenia działalność Instytutu w zakresie zastosowań praktycznych wyników badań naukowych i prac rozwojowych. W latach 2007-2011 Instytut dokonał ogółem 64 zgłoszeń wynalazków oraz uzyskał 51 patentów udzielonych przez Urząd Patentowy RP (w tym siedem patentów skomercjalizowano i zastosowano w praktyce). Ponadto uzyskał 24 prawa ochronne na wzór użytkowy (w tym praw siedmiu skomercjalizowano i zastosowano w praktyce). W latach 2007-2011 zawarto ogółem 42 umowy licencyjne dotyczące sprzedaży licencji, know-how, wspólności prawa do patentu oraz wspólności prawa ochronnego na wzór użytkowy. Instytut w latach 2009-2011 osiągnął wysokie przychody ze sprzedaży wyników prac badawczych i rozwojowych, w łącznej kwocie 76.080,6 tys. zł, odpowiednio: 24.552,5 tys. zł, 25.290,5 tys. zł, 26.237,6 tys. zł

oraz wpływy z wdrożeń wyników prac badawczych, w łącznej kwocie 14.095,8 tys. zł, odpowiednio: 5.257,2 tys. zł, 4.361,7 tys. zł, 4.476,9 tys. zł.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na: nieprzekazaniu Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego sprawozdań z audytów zewnętrznych wraz ze stanowiskiem do ustaleń projektów o wartości dofinansowania przekraczającej 2 mln zł, nieterminowym przekazaniu ww. Ministrowi raportu końcowego z realizacji projektu międzynarodowego niewspółfinansowanego, złożeniu nierzetelnego raportu końcowego z realizacji projektu zamawianego sporządzonego na podstawie nierzetelnych dowodów księgowych w zakresie przyjęcia aparatury naukowo-badawczej na stan majątku oraz niezamieszczeniu ogłoszeń o udzieleniu zamówienia publicznego w Biuletynie Zamówień Publicznych.

1. Instytut nie przekazał do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego sprawozdań z audytów zewnętrznych wraz ze stanowiskiem do ustaleń w przypadku dwóch projektów o wartości dofinansowania przekraczającej 2 mln zł, tj. pn. *Zeroemisyjna gospodarka energią w warunkach zrównoważonego rozwoju Polski do 2050 roku*, kwota dofinansowania 2.293,5 tys. zł (opinię i sprawozdanie z audytu sporządzono 28 lutego 2011 r.) oraz pn. *Foresight technologiczny rozwoju sektora usług publicznych w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym*, kwota dofinansowania 2.805,1 tys. zł (opinię i sprawozdanie z audytu sporządzono 10 sierpnia 2011 r.).

Stanowiło to naruszenie § 17 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 września 2007 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania audytu zewnętrznego wydatkowania środków finansowych na naukę (Dz. U. Nr 170, poz. 1197), zgodnie z którym Instytut był obowiązany przekazać ministrowi właściwemu do spraw nauki egzemplarz sprawozdania oraz ewentualne stanowisko do ustaleń zawartych w sprawozdaniu w terminie 21 dni od dnia otrzymania sprawozdania. Kopie sprawozdań i opinii z ww. audytów zewnętrznych przesłano do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w dniu 17 lutego 2012 r.

2. Instytut z 23-dniowym opóźnieniem przekazał Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego raport końcowy z realizacji projektu międzynarodowego niewspółfinansowanego pn. *Określenie warunków budowy oraz opracowanie parametrów technologicznych i koncepcji generatora podziemnego zgazowania węgla w płytkich pokładach*. Stwierdzono, że ww. raport końcowy wysłano dopiero w dniu 9 czerwca 2011 r., pomimo że 60-dniowy termin na jego przekazanie upłynął 17 maja 2011 r.

Było to niezgodne z § 18 ust. 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na naukę przeznaczonych na finansowanie współpracy naukowej z zagranicą (Dz. U. Nr 188, poz. 1346, ze zm.), w myśl którego raport końcowy do projektów międzynarodowych niewspółfinansowanych, składa się w terminie 60 dni od dnia zakończenia realizacji zadań określonych w decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o przyznaniu środków na finansowanie projektu.

3. Instytut złożył do Narodowego Centrum Badań i Rozwoju nierzetelny raport końcowy z realizacji projektu badawczego zamawianego pn. *Materiały i technologie dla rozwoju gospodarki wodorowej w oparciu o przemysłowe gazy procesowe*, sporządzony na podstawie nierzetelnie prowadzonych ksiąg rachunkowych.

W raporcie końcowym z realizacji ww. projektu, w wykazie aparatury zakupionej do realizacji projektu Instytut wykazał m.in. laptop Toshiba Qosmio G30-153, zakupiony za kwotę 14,4 tys. zł. W czasie kontroli stwierdzono brak przedmiotowego laptopa, zamiast niego na stanie majątku Instytutu znajdował się inny laptop (Toshiba Qosmio F30-112). Z przedłożonych NIK dokumentów wynika, że pracownik GIG uczestniczący w realizacji projektu zgubił laptop zakupiony ze środków przyznanych na finansowanie projektu w trakcie jednej z pierwszych prac badawczych, jednak nie ujawniając tego faktu, przekazał na stan majątku Instytutu inny, ww. laptop. Jednocześnie ww. pracownik podał nieprawdę w dokumentach księgowych OT (Przyjęcie środka trwałego) z dnia 19 grudnia 2006 r. oraz PT (Protokół zdawczo-odbiorczy środka trwałego) z dnia 31 sierpnia 2010 r., w których wskazano laptop Toshiba Qosmio G30-153, podczas gdy faktycznie przyjmowanym składnikiem aktywów był laptop Toshiba Qosmio F30-112. Główny księgowy Instytutu podpisał dokument OT (Przyjęcie środka trwałego) nie zgłaszając zastrzeżeń do rzetelności i prawidłowości tego dokumentu, co w ocenie NIK, świadczy o nieprawidłowym dokonaniu przez głównego księgowego Instytutu wstępnej kontroli rzetelności tego dokumentu, do której był zobowiązany zgodnie z art. 45 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, ze zm.), obowiązującej do dnia 31 grudnia 2009 r. oraz o braku właściwego nadzoru dyrektora Instytutu nad realizacją projektu, do czego zobowiązywał § 2 ust. 4 umowy Nr K133/T02/2006 z dnia 5 czerwca 2006 r. o wykonanie projektu badawczego zamawianego.

Na skutek dokonania zapisów księgowych na podstawie nierzetelnych dowodów księgowych księgi rachunkowe Instytutu nie były prowadzone rzetelnie, bowiem dokonane w nich zapisy nie odzwierciedlały stanu rzeczywistego, co naruszało art. 22 ust. 1 oraz art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223, ze zm.).

4. Stwierdzono, że w dwóch spośród trzech objętych kontrolą zamówieniach publicznych (przetargach nieograniczonych), tj.: na dostawę, instalację i uruchomienie stanowiska laboratoryjnego do wyznaczenia charakterystyk kanałów sejsmicznych oraz przeprowadzenie szkolenia w zakresie obsługi oraz na dostawę aparatury do elektrotomografii nie zamieszczono ogłoszeń o udzieleniu zamówienia publicznego w Biuletynie Zamówień Publicznych. Wymagane ogłoszenia zostały zamieszczone dopiero w toku kontroli NIK, w dniu 25 i 24 stycznia 2012 r., tj. odpowiednio po upływie ponad 30 miesięcy oraz ponad 24 miesięcy od podpisania umów z wykonawcami.

Stanowiło to naruszenie art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, ze zm.) zobowiązującego zamawiającego niezwłocznie po zawarciu umowy w sprawie zamówienia publicznego do zamieszczenia ogłoszenia o udzieleniu zamówienia w Biuletynie Zamówień Publicznych.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) terminowe przekazywanie Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego sprawozdań z audytów zewnętrznych wraz z uwagami projektów o wartości dofinansowania przekraczającej 2 mln zł,
- 2) zapewnienie skutecznego nadzoru w zakresie realizacji projektów badawczych oraz rzetelnego prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- 3) zamieszczanie ogłoszeń o udzieleniu zamówienia publicznego, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zamówieniach publicznych.

Na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, proszę przez Pana Dyrektora o przedstawienie w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie siedmiu dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Panu Dyrektorowi prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.